N°. 14. Donderdag 18 Juni 1903 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels .	- 0.09
» » » 1000 » .	- 0.08
» » » 3000 » .	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, M. A. VAN HEEKEREN, **791 Loosduinscheweg**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.** Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één s schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „Oost en West" *tegen een jaarlijksche contributie van* *f* ....

.... den 190

Handteekening:

Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den Noodlijdenden Javaan.

Van de gelden door ons bij elkaar gebracht om, ter plaatse waar de ellende zich het meest doet gevoelen, den noodlijdenden Javaan te steunen, is hier nog altijd een restant in kas van f 264.70.

Wij hebben in de laatste weken van dit fonds geen melding gemaakt, omdat er geen bijdragen waren ontvangen en omdat een nodeloos trekken aan de alarmklok ons werk niet is.

Zooals men zal zien uit het Verslag der Ned.-Ind. Vereeniging „Oost en West", had deze op 1 April j.l. nog van ons fonds ter beschikking een bedrag van f 4484.—.

Nu leide men uit het bovenstaande echter niet af, dat bijdragen voortaan niet even welkom zullen zijn als vroeger. Toen wij onze collecten zijn begonnen, hebben wij meermalen duidelijk er op gewezen, dat een ondersteuningsfonds, zooals wij beoogden, slechts dan zal beantwoorden aan het doel, wanneer, bij het zich plotseling vertoonen van groote ellende, het geld aanwezig is, om *dadelijk* te helpen. Wij riepen de hulp in onzer toenmalige O.-Indische afdeeling, de tegenwoordige Nederlandsch-Indische Zustervereeniging, om voor het doelmatig besteden van het geld zorg te dragen, een verzoek, dat door die Vereeniging ernstig werd, en nog steeds wordt ter harte genomen.

Uit haar jaarverslag nemen wij hier ter plaatse de volgende alinea over: „Het fonds voor noodlijdenden, „gesticht met de gelden in Nederland bij elkaar ge„bracht, heeft ontegenzeggelijk zeer veel bijgedragen „om het lijden in enkele streken te verzachten, terwijl „vele Javaansche families, die door allerlei rampen tot „den bedelstaf waren gebracht, gaandeweg weder in „beteren doen zijn gekomen door de kleine voorschotten, „welke hun uit de gelden van het fonds konden „worden verstrekt" en laten op die aanhaling volgen, dat iedere bijdrage en iedere poging, *die ons in staat zal stellen op den goeden weg te blijven voortgaan*, met dankbaarheid door ons zullen worden ontvangen en begroet.

Was er buitengewone nood in Indramajoe?

Wij hebben vroeger gezegd wat hierover van verschillende kanten werd meegedeeld en er bij gevoegd, dat ter zake zou worden geschreven aan het Bestuur der Indische Vereeniging „Oost en West". Met de laatste mail ontving onze presidente een schrijven van den voorzitter uit O.-Indië, den hoofdinspecteur van cultures H. J. W. van Lawick van Pabst, die door de Ind. Regeering naar Indramajoe werd gezonden tot het houden van een onderzoek. Die brief luidt als volgt:

„Zoo even van eene inspectie in Indramajoe terug„gekeerd, vind ik uw brief van 7 April en daar heden „avond (12 Mei) de mail sluit, haast ik mij dien „kortelijk te beantwoorden.

„Mijn tocht daarheen had voornamelijk ten doel na „te gaan in hoeverre de berichten omtrent het bestaan „hebben van hongersnood in het gewest juist waren. „Tot mijn groot genoegen kan ik U mededeelen, dat „er op het oogenblik geen sprake is van hongersnood „niet alleen, maar dat, door het invallen van den padie„oogst de goede tijd voor de bevolking weer aange„broken is. Door de loflijke gewoonte, dat een ieder „hier mag padie snijden en daarvoor 1/5 van het „gesnedene als loon krijgt, komt de oogst ook den „niet-grondbezitters ten goede. De padie staat er buiten„gewoon mooi, zoodat men eene groote productie wacht.

„Ook eenige maanden geleden heeft er geen *hon„gersnood* geheerscht; wel heeft de bevolking een zwa„ren tijd doorgemaakt en waren er toen personen, „die geen eten hadden; de heer C. J. Hoekendijk „deed toen zeker een goed werk met aan dezen uit „bijeengebrachte gelden en rijst, voedsel te verschaffen. „Maar tusschen het feit, dat enkelen geen eten hadden „en hongersnood, ligt gelukkig nog een hemelsbreed „verschil. Men zou even goed kunnen zeggen dat in „Amsterdam, Londen en Parijs hongersnood heerscht „op dit oogenblik, want daar loopen zeker velen rond, „die in een of meer dagen niets te eten kregen.

„Toen ik naar Indramajoe ging stak ik f 1000 bij „mij van het geld in Nederland voor de noodlijdenden „bijeengebracht om die, zoo noodig, als eerste hulp te „geven als de toestand dáár zóó bleek te zijn, dat „hulp noodig was; na onderzoek ben ik echter tot „de conclusie gekomen, dat die hulp niet noodig „was en heb ik de f 1000 in kas gehouden. Daaren„boven beschikt de heer *C. H.* op het oogenblik over „ruime fondsen om de zieken, die zich bij hem aan„melden, te helpen."

Verblijdend is zeker het bovenstaande bericht, dat door een ruimen padieoogst de nood te Indramajoe vooreerst weer verdwenen is.

Gaat echter eene vergelijking van het vruchtbare binnenland van Java, met de groote hoofdsteden van Europa wel op? En zouden er werkelijk b. v. te Amsterdam *velen* rondloopen, die *in een of meer dagen niets te eten kregen?*

Wij zijn het volkomen eens met den voorzitter der Ned.-Indische Vereeniging *O.* en *W.*, waar hij zegt, dat de heer *C. H.* een goed werk verrichtte en dit ook thans nog doet.

Mededeelingen.

I. Afdeeling Utrecht.

Leden der afdeeling buiten de stad die de contributie over het loopende jaar nog niet betaald hebben worden beleefd verzocht het bedrag alsnog per postwissel over te maken aan den Secr.-penningm. Willem Barendtstraat 20bis. Het Bestuur.

De Zondenbok B.B.

(*Ingezonden*).

In het *Koloniaal Weekblad* van 26 Maart jl. komt de volgende aanhaling uit de *Semarang Courant* voor:

„Van verschillende zijden komen verzoeken in bij de regeering om geldelijken steun ten bate der bevolking. Men wil dat de slechte toestand over 't algemeen lang verzwegen is geworden en dat daaraan juist grootendeels de mindere welvaart te wijten is.

Eerst toen men inzag dat de regeering dadelijk bereid was steun te verleenen aan de nooden van het volk in sommige residenties, ging men er toe over bijzondere aandacht te schenken aan de behoeften der bevolking in eigen veste en toen bleek eerst dat die wel even bedroevend was, althans niet zooals die wezen moest.

Om niet achter te staan of af te steken bij andere residenties, volgde toen eene aansluiting bij die gewesten, welke steun verzochten, om tegelijkertijd vroegere laksheid en nonchalence te bedekken. Wij behoeven ons er dus niet over te verwonderen als gesproken en geklaagd wordt over de tegenwoordige mindere welvaart op Java; niet om ons daarover ongerust te maken, integendeel nu eerst gaan de besturende ambtenaren den goeden weg op, zij laten zich thans meer aan de bevolking gelegen liggen, 't geen in vroegere jaren, treurig genoeg, niet altijd het geval was.

Met die sleur, om alles te laten zooals 't was, schijnt langzamerhand gebroken te worden, te oordeelen naar de alarmkreten, die van alle kanten opgaan."

Het artikel, waarvan de hier geciteerde regels slechts een deel schijnen uit te maken, niet in zijn geheel gelezen hebbende, waag ik mij niet aan een twistgeschrijf over deze zaak met de redactie der *Semarang-Courant*. Zooals ze daar in het *Koloniaal Weekblad* staan, maken die regels echter allicht den indruk, dat de tegenwoordig op Java heerschende ellende grootendeels aan de *bestuursambtenaren* zou zijn te wijten, doordat deze den bestaanden treurigen toestand *verbloemd* zouden hebben, en tegen zulk een opvatting meen ik, dat met nadruk moet worden geprotesteerd.

Ellende? Armoê? Gebrek aan welvaart? Achteruitgang haast op elk gebied? Welke bestuursambtenaar van ook slechts enkele jaren dienst heeft ze niet waargenomen en geen voorstellen

FEUILLETON.

Takitories,

IV.

Wij gaan een dagje naar Plantage. Heerlijk! Men moet in Paramaribo hebben gewoond om te weten wat dat is. Een afwisseling, een gebeurtenis, een verfrissching, een Fancij vooral in 't hoofd der niet verwende jeugd. 't Is de echt Surinaamsche manier, van oudsher, om per tentboot te reizen en zoo doen wij naar den wensch van den plantagedirecteur, die ons noodigde. Zijn boot ligt reeds van lang voor zon's opgang aan den Steenen Trap van het Gouvernementsplein. Een goede gelegenheid voor de roeiers, Br. Ind. koelies, om zich eens even te dompelen in de rivier, die zijn hoogsten stand heeft bereikt en wat verbolgen is. De boot dobbert geweldig heen en weer en smakt nu en dan heel onzacht aan tegen het scherpe muurwerk. Tegen zes uur ongeveer sukkelt een ezelskar van den waterkant naar den Trap en zet er eenige volgeladen kistjes en afgedankte petroleumblikken neer. 't Is de leeftocht voor het gezelschap: bier, minerale wateren, ijs, vleesch, blikjes biscuits, sardines enz. De hoofdman der roeiers, een al wat oud man, aanvaardt het en bergt den voorraad onder de banken en tafel van de tent. Dat is nog zoowat het eenige wat er op dien vroegen morgen op het Plein voorvalt. De Gouverneurswoning ligt nog in de schaduw van de groote tamarinde-boomen, links en rechts er van. Lange schaduwen werpen die lanen over de paden en van dauw druipende grasvelden, vroolijk vangen de groote regeerings-gebouwen en de fraaie woonhuizen, die één zijde van het plein begrenzen, den rijzenden glans van den morgen op en kaatsen die terug naar de overzijde, waar de Societeit, „het Park", nog dommelt achter en onder haar palmen. Als de torenklok van het gebouw van Financiën haar zes slagen heeft doen hooren schijnt het wel alsof zij 't sein waren van wat meer levendigheid. Eenige fietsen doen hun belletjes hooren; in het fort achter het „Park" klinkt hoornsignaal en trommen roffelen; groepjes arbeiders trekken de Combé (voorstad van Paramaribo) op. En dan verzamelt zich ook bij de Trap het kleine gezelschap dat in den boot aldaar wil plaats nemen.

Een primitief vervoermiddel zoo'n boot. Wel deftig ziet deze er uit, pas opgeschilderd met helder groen en wit van buiten, met rood van binnen. Een ranke vorm, licht op het water, beweeglijk, zooals te zien is wanneer de plantage bezoekers aan boord stappen. Een *tentboot*. Een preciese naam. 't Is enkel een planken hut of tent op eene gewone roeiboot, terwijl vóór ruimte is voor banken op zij en roeibanken over dwars, en achter de tent het roer is en plaats voor den bootsman. Er is binnen net plaats om te zitten, met ongedekten hoofde althans. De canapé's moet men er zich maar bij denken. 't Is zoo ongezellig niet. En de roeiers, die hun vervaarlijke spanen, eenmaal op gang, zeer gelijkmatig, met forsche slagen, soms onder het neuriën van een refrein of het uitstooten van eenparige scherpe keelgeluiden, in de onrustige wateren duwen, zorgen te komen aan een der oevers, waar de stroom minder is.

Het gezelschap is binnen en buiten. Wel te moede. Van ons, gasten, valt niet veel te zeggen. Wij zijn geen landskinderen. Dat is wel de reeds wat bejaarde, welgedane vrouw, die aan boord zoowat de honneurs waarneemt en nu en dan over de tent heen haar bevelen geeft aan den bootsman. Ze heeft de leiding aan boord meer bij de hand gehad en vertelt ons in haar eigenaardig hollandsch, met een zonderlingen klemtoon soms en met iets scherps in de keel, hoe het wel eens toeging op een reis naar de Saramakka, door het kanaal — hoe men dan overnachtte aan boord, niet slapen kon van de muskieten, alles bij zich had, tot bedden en kussens inkluis. Toch prettig, meent zij. Een landskind, evenals zij, is dat jonge dametje, buiten de tent gezeten, dat eerst blootshoofds haar vriendelijk kopje met glanzend, weelderig bruin haar aan de morgenbries prijs geeft. Een dikke vlecht valt langs 't witte japonnetje op den rand van de boot achter haar neer. Hebt gij ooit netter, keuriger, fijner een wit keurslijfje gezien zich sluitend om een leest, die niet eens het helder rood van 't lintje aan den hals en van 't smal ceintuur, noch het paarsch en geel van de bloemetjes op haar blouse behoeft om den blik met welbehagen tot zich te trekken. Hoe goed een bondgenoot is die morgenstond voor maagdelijke bekoorlijkheden. Eerst beschijnt hij het nog ongedekte hoofd van 't jonge mulattinnetje met al haar luister en maakt het licht golvend haar, langs de fijne, schoone lijnen van het voorhoofd en de slapen, tot een krans van vloeibaar, dooreengestrengeld goud. Doch als 't meisje eindelijk haar grooten stroohoed met smaakvol gekozen bloemen over die lokken heen schuift, dan doet het ondeugende licht zich te goed aan dat vriendelijk gezicht, laat zien hoe die oogen, blauwe iris in den grooten witten pupil, onder lange winpers, enkel glans zijn en stralen, hoe om den mond en frissche lippen donkerder tinten trekken, waarbij 't hagelwit der kleine tanden nu en dan sterk afsteekt, hoe 't misschien nu reeds wat te wijde ovaal van wang en kin, nog enkel zachte lijnen vertoont. En let op: daar waar 't zware haar van hals en nek weg gewrongen wordt naar achteren en, als weêrbarstig, zich nog plooit uit den greep, die het samen vlocht, laat de vrijpostige u zien die zachte tint van de huid — 't is geen bruin van donkere type, geen blank, hoewel 't er naar zweemt, maar iets heel zachts van kleur, een zweempje van olijf, dat juist het zonnetje, vol in 't gelaat, behoeft om te hebben die eigenaardige huidskleur, dien gloed, die zoo goed past bij de stralende oogen en den glans der lokken.

Zij ziet er zoo blij uit; of zij die breede rivier, met welker vloed wij gemakkelijk en vlug voortgaan, die vergezichten: oevers met donkergroen en hooge boomen er hier en daar boven uit, aardig gelegen plantage-huizen, de reede bij de stad, nu reeds zoo ver, de hooge luchten waar schier doorschijnende wolken door heen strijken, mooi vindt? Misschien denkt zij er niet over, maar zij behoort er toe, tot dezen morgen, tot deze wereld van licht en weelde. Zij is er één mede. En dan, is zij niet op weg naar ooms plantage, waar zij dikwijls wat een pret had?

„Gij zijt gaarne op plantage?" zoo zegt een van hen, die binnen zijn tot haar en ziet daarbij het bevallig kind van gemengden bloede, keurig type van 't welopgevoede kleurlingen-ras, met welgevallen aan.

„Nu, of ik"! is 't antwoord, haar beide kleine handjes, die een poos met haar vlecht gespeeld hadden, lichten nu den breeden hoed, die haar over 't gelaat valt, even op om den vrager beter te kunnen aanzien. Zij zet zich wat zijwaarts, om meer op haar gemak wat te babbelen over die prettige dagen in den drogen tijd, als er op alle plantages logés zijn en iederen dag tochtjes worden gemaakt naar de buren.

„Heeft u wel eens in een korjaal gezeten?" vraagt ze... „Hé, nooit? Nu dat is aardig, zoo'n dagje door de kreek of achter in de gronden. Je kunt visschen en we houden dan een pic-nic. Alles wordt meegenomen. Allemaal pret. En je goed, dat is geen cent waard, als je 's avonds thuis komt. Geloof me, die heertjes houden er van je te doopen. Maar, op mijn woord, we geven 't hun terug".

„En dan 's avonds? Moe, hè?"

„Pas op! Wie wordt moe? Er wordt 's avonds gespeeld en gezongen en gedanst".

„En dat maakt niet moe?"

„Neen, nooit. Ik kan den heelen nacht dansen. De heeren houden 't niet zoo lang vol".

't Zal bij die gezellige feestjes aan avontuurtjes wel niet ontbreken! Zoo denkt men bij die verhalen van 't levendig nichtje. Maar wij krijgen wat te zien. Ter hoogte van plantage Jachtlust zijn wij in schuinsche richting de rivier overgestoken en varen dat mooie landgoed dicht langs den oever voorbij. Daar is de hooge cancan-tree, uren in den omtrek zichtbaar, die nu pas doet zien hoe groot zijn afmetingen zijn, hoe ontzaglijk zwaar zijn stam, hoe zijn kruin een bosch is op zich zelf vol van allerlei planten en bloemen. Iets naar achteren liggen de talrijke koelie-woningen, meer naar voren, aan den oever, de nette opzichtershuizen, de grootere directeurswoning, en dan de groote cacao-loodsen, bestemd voor 't drogen der cacao, en daarvoor meest alleen, nu de koffie-cultuur, waarvoor een fabriek was opgericht, allengs ophouden zal. We zien ook het winkelhuis van den Chinees en wat bediendenwoningen. Een plantage van gewicht! Een der grootste met haar ± 500 H. A. bebouwden grond.

Zoo schuift onze tentboot voort. De roeiers onvermoeid. Wij wel wat stijf ten laatste en wat uitgepraat. Maar, gelukkig, nog voor we 't verwachten staat de boot met den kop op de steenen en den modder.

Om dezen bij het uitstappen vrij te loopen moeten we heel voorzichtig den plank langs gaan die tegen den wal opligt. Gelukkig, we zijn er. En een heer in 't wit, met een reusachtigen strooien hoed op 't van nature en door de zon bruine gelaat, alsmede een burger-dame, 't breede lijf gestoken in een luchtig morgengewaad en met een hoofddeksel, practisch meer dan smaakvol, heeten ons hartelijk welkom. „'t Is hier maar nederig", wordt ons al spoedig gezegd. „Geen Jachtlust of Morgenstond". En: vast eens rond zien"? is de vraag. „Ja, maar", zoo zegt nu de dikke matrone: „het ontbijt is klaar: ze hebben allen honger". Nu, dat was zoo. En 't stond alles zoo uitlokkend op den langen tafel in de breede galerij van 't ruime, nog nieuwe woonhuis des directeurs. Het versche brood, de groote schaal met eieren, de blikjes, de jams, de groote brokken kaas, de glimmend geele bakkoven, de sinaasappels, zoo groot en heerlijk als men ze alleen op plantage krijgen kan. Er was overvloed. De gastvrouw *had* gezorgd, zij kon nu rustig bij ons zitten, alleen zorgvuldig toeziende hoe de onhoorbaar rondgaande bedienden, een negerinnetje in haar Zondagsche koto en een slank koelie-meisje met keurig nette maniertjes niets verzuimden, hier koffie, daar thee gaven, of naar keuze het bier deden schuimen in de gereedstaande glazen. Hoe weet ze te bevelen, zoo'n plantagevrouw. Dat gaat zonder drukte. Men denkt wel eens . . . komt het? maar 't komt er alles zooals 't moet. Maar zie ook nu en dan eens de strenge aandacht op dat breede gelaat en in die donkere oogen. Als ze beveelt, doet zij 't kort, met iets gedempts in de anders zware en wel eens scherpe stem. Wellevend welgemanierd, doch, als 't moet, met een nadruk van belang. Wat een slag om zich te doen gelden! De omgeving is er naar. Het moet. En zoo is zij werkelijk een persoon van gewicht geworden. Zoo breed als de plooien van haar witten japon vallen om 't gewichtig lijf, zoo wijduit en wijder gaan haar wil en gezag.

Wij zijn niet te beklagen op dat nog niet zeer warme uur van den morgen, in de frissche galerij, waar de bries van de niet zoo heel verre zee heerlijk naar binnen stroomt.

De gastheer heeft schik aan zijn gezelschap en doet mede, als 't jonge nichtje geplaagd wordt. Een complimentje voor zijn mooie boot en flinke koelies viel bij hem in goede aarde. Hij gaat uitweiden over de koelies, hoe zij zijn, die barbaren en hoe ze behandeld moeten worden. Uit den overvloed des harten spreekt ook bij dezen planter de mond.

Voor hij aan zijn nog meer geliefd onderwep, *zijn boomen*, toe was waren wij reeds op weg naar de gronden. „Ons niet te lang bij huis ophouden"; heette het, „dat van middag liever!" En zoo gingen wij — de dames zouden achteraan komen in een korjaal — achter onzen directeur, elk met een flinken stok gewapend, langs de koelie-woningen, waar we op dit uur van den dag slechts hier en daar een hindoesche of een javaansche zagen zitten, natuurlijk door enkele kleine

ingediend tot verbetering? Maar men moet haast bovenmenschelijk veel volhardingsvermogen bezitten, om niet ten slotte berustend te zwijgen op een onverantwoordelijk: *er is geen geld!*

«Er is geen geld!» o, Die woorden hebben reeds zooveel goeden wil verlamd, zooveel feu sacré uitgedoofd, zooveel jonge mannen, in wie de kiemen waren van het edele en goede en uit wie iets groots had kunnen groeien, doen verschrompelen tot middelmatige menschjes, vol apathie en cynisme.

Dat dagelijks zien van misère om zich heen, zonder er iets van beteekenis tegen te kunnen doen, verstompt ten slotte de gevoelszenuwen, zoodat wat den leek misschien afgrijselijk toeschijnt, den bestuurs-ambtenaar doodgewoon voorkomt, omdat het . . . . ook doodgewoon *is*.

A qui la faute? Aan wien de schuld, dat armoê op Java regel is en welvaart zeldzame uitzondering? Aan die duivelstoejagers en zondebokken, alias bestuursambtenaren soms, wien men niet alleen onthoudt het geld noodig voor actie van eenige beteekenis, maar die men bovendien perst in hoe langer hoe knellender keurslijf van bepalingen, en wien velen o zoo gaarne op de vingers tikken bij elke overtreding dier bepalingen, van diezelfde bepalingen die zij het zoo'n genot vinden te striemen met vlijmscherp sarcasme, aan kletstafel of in courant?

Men spreekt dikwijls van den *slechten geest* die de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur bezielt. Zeker is die geest slecht, want hij is de geest van *vermoord idealisme*, van *gesmoorde verbittering*. Aan den éénen kant, — met zoo goed als geen middelen, — moetende voldoen aan hooge, soms totaal-onmogelijke eischen, wordt de bestuursambtenaar van den anderen kant, door het publiek, zoo goed als nooit gewaardeerd; integendeel de straatkeien vliegen hem bij tientallen om de ooren en, al houdt hij zich goed en schijnbaar onverschillig, ook hij is mensch, *zelfs* hij, en gevoelt geheel de zwaarte van zulke grievende bejegening.

«Maar verzet u dan, komt in opstand tegen zulke bejegening, toont u mannen!»

Welja,. ... zooals Havelaar soms......? Wat dien weêrvoer, beveelt het volgen nog al aan......! En niet elkeen is sterk genoeg voor 't kruis, het kruis van spot...... en smaad...... en laster.... . en ellende. En wie er wèl zich voor berekend acht, kan soms het ding niet eenmaal tillen van den grond; het is zoo zwaar...., veel zwaarder dan *gij* denkt, o criticus, die, op uw hoogen stoel gezeten, veilig in de schaduw van 't zoo gelaakt «gewrocht der duisternis», reikhalzend uitziet naar een nieuwtje voor uw krant. Het is kommerkommertijd, want d'oorlog in Transvaal is uit, Merauké trekt niet meer en ook in Djambi en Atjeh is het duf; ellendig: niets om op te schimpen, niets voor uw krant; maar kom, vertwijfel niet: het «keurcorps» is er nog! Fluks opgeraapt dien steen, dien straatkei daar, en goed gemikt! Juist..... zóó is 't goed: vlak in 't gezicht! Volkomen is 't succes en «bravo!», «bis!», zoo klinkt het luid van vele kanten. Die steenworp brengt tien nieuwe lezers, licht zelfs twintig: een meesterstuk! Alleen,..... vervloekt! de kerel zwijgt als had de steen z'n doel gemist; hoe jammer dat de ploert van pijn niet gilt!

'n Lafaard, dit is zeker! 'n Ander had reeds lang. ... En zeker zoû geen *officier* dien smaad..... Neen, *officieren* laat uw krant met rust, want dat rapier op-zij..... het mocht eens scherper blijken dan *uw* wapen, hoe puntig ook en in venijnig gif gedoopt.

Men denke toch vooral niet, dat ik het hier tegen de Redactie der *Semarang-Courant* heb; daartoe ken ik dit blad te weinig. Ook verklaar ik gaarne uitdrukkelijk, dat ik eerbied gevoel voor redacteuren als de heeren Brooshoofl, Stoll en anderen, die doorloopend blijken geven, dat het hun om de *Waarheid* te doen is en den moed bezitten, die Waarheid, — of wat zij daarvoor houden, — te verkondigen, ook al moge zij aan de een of andere talrijke klasse van abonnés minder aangenaam in de ooren klinken.

Wáártegen ik hier te velde trek, dat is de brutale, kwajongensachtige aanmatiging, waarmêe zeker soort «journalisten» gewoon is, op handelingen van Regeering en bestuur te hakken en te vitten, hun belachelijke zelf-vergoding, hun zonder blikken of blozen zich zelf plaatsen op een voetstuk, zóó hoog verheven, dat zelfs de voortreflijksten onder de voortref'lijken er van duiz'len zouden, hun bromvliegen-natuur, die hun het hart van blijde verwachting doet popelen, wanneer zij ook slechts vermoeden dat er vuils in de buurt is, vuils om zich aan te vergasten en er met wat woordengegoochel, — want *weten* doen ze in den regel niet veel, ook al trekken ze op grond van een «langdurig verblijf in de tropen» gaarne een hooggeleerd gezicht —, «pikante» hoofdschotels voor hun krant van te bereiden. Zelf nogal zwart van ziel, missen zij het vermogen te gelooven in reinheid en adel, is het hun onmogelijk te gelooven, dat wie *macht* heeft, ook den *wil* kan hebben, het *goede* te verrichten; *zij* hebben de macht, de macht van het woord, en ze misbruiken die om *kwaad* te doen; waarom zouden ze dan gelooven dat 'n ander . . . . .?

Hun lach is een spotlach, hun woord venijn, hun ideaal . . . . het goud. Condottierres *) van de pen, dienen zij de partij, die hen het best betaalt, maar onveranderlijk hebben zij tot leus: «de Waarheid» of «het Licht.»

*
* *

Maar, om terug te komen op de hoofdzaak: het vermeend *verbloemen* van den treurigen toestand door het bestuur, een enkelen keer mag dit zijn voorgekomen, regel kan het niet geweest zijn. De zaak is eenvoudig deze:

Tientallen van miljoenen zullen er noodig zijn om Indië wêer eenigermate tot welvaart te brengen; niemand kan dit beter weten dan juist de bestuursambtenaar, want hij kan den blik nergens heen wenden of hij *ziet* armôe en ellende.

Die miljoenen ontbreken echter en nòch Koningin, nòch Minister, nòch Landvoogd kan ze te voorschijn roepen zonder medewerking van het Nederlandsche Volk.

Zoolang die miljoenen er *niet* zijn, kan de Regeering niet doen alsof zij er wèl waren, moet zij zuinigheid betrachten, vaak zéér tegen Haar zin afwijzend beschikken op voorstellen, die zij zelf billijk acht, ja meermalen veel dringendnoodigs van de lijst schrappen.

Zóó is het in ons Indië waarschijnlijk altijd geweest **); is het dan zoo verwonderlijk, dat de doorsnêe-bestuurs-ambtenaar, na bijvoorbeeld 10 of 15 jaren dienst, het geloof aan het nut van goedgemotiveerde voorstellen verliest en zich — dat is de *bevolking* — tracht te helpen met de gebrekkige middelen die hem ten dienste staan? Deze actie is altijd beter dan het afwachten der gelegenheid tot in den treure handelen.

Verbloemen? Maar *wat* valt er dan te verbloemen? De armoede van den Javaan? Is die armoede niet zóó groot, dat zelfs wanneer de Javaan feestviert en gedurende eenige dagen zijn ellende tracht te vergeten door haar te omhangen met groen en bloemen en vlaggen en jong klapperloof, de knoken van het skelet der misère zichtbaar blijven tusschen die vroolijke bedekselen?

Verbloemen? Maar weet dan niet een ieder, dat de Javaan arm is, moet op dit overbekende feit telkens en telkens gewezen worden in de officieele rapporten? Is er niet genoeg over geschreven geworden in dag- en weekbladen en tijdschriften, niet alleen door particulieren doch ook door bestuursambtenaren? Getuigt soms de inhoud van het tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, dat toch reeds sinds 1887 bestaat, van een neiging tot verbloemen, blijkt die neiging bij geval uit de artikelen van bestuursambtenaren, in andere tijdschriften geplaatst?

Uit het in-treurige tafereel bij voorbeeld, eenige maanden geleden door den assistent resident Schmalhausen in de *Indische Gids* opgehangen van den economischen toestand der inlandsche bevolking van Java?

In 1888 schreef mr. P. Brooshooft, in zijn «Memorie over den toestand in Indië»:

«De armoede van den Javaan is een onwederlegbaar feit. En ik vestig er de aandacht op, dat hier geen sprake is van enkele noodlijdenden en werkeloozen, zooals men die in alle staten van Europa, met name in de groote steden, vindt, maar van de *kern* der bevolking, de spil waarom in Indië alles draait: den landbouwstand».

Hebben de bestuursambtenaren deze verklaring van den heer Brooshooft ooit weêrsproken? Hebben zij niet met vreugde meegewerkt toen juist in dien tijd, de Hoofdinspecteur Kunneman namens de Regeering Java afreisde om besprekingen te houden tot een aanzienlijke verlaging van den tot in het onhoudbare opgedreven aanslag der Landrente? Hebben ze niet gejubeld toen — op 1 Januari 1888 — de zoo hartgrondig gevloekte «belasting op den verkoop van tabak in het klein» telegrafisch in het niet wegzonk?

En wat deed een groot deel der *Indische Pers*? Steude zij het streven van den heer Brooshooft om de Waarheid — zoo diep door haar vereerd — aan het licht te brengen, z'n pogingen om tot een beter bestuursstelsel voor Indië te geraken?

De heer Brooshooft «achtte zijne confraters in de Indische pers, immers onafhankelijk staande zoowel tegenover particulieren als tegenover het gouvernement, zijne natuurlijke bondgenooten in dit streven. Den 4den October 1887 zond hij daarom aan de redacteurs van alle in N. I. in de Hollandsche taal verschijnende dag- en weekbladen (met uitzondering van de officieele *Javasche Courant*) een gedrukten brief, om hen uit te noodigen, op een nader te bepalen dag en plaats, persoonlijk of door gemachtigden, bijeen te komen, teneinde te beraadslagen, welke maatregelen tot het op touw zetten eener beweging voor het verkrijgen van een beter Indisch bestuursstelsel zouden zijn te nemen.

De antwoorden op dezen brief lieten geen twijfel, *dat van samenwerking der pers ter zake niets was te wachten*».

De heer Brooshooft trad toen zelfstandig op.

*
* *

Velen verwonderen zich er over, dat op het «rijke» Java *plotseling* hongersnood is kunnen ontstaan. En toch is dit verschijnsel gemakkelijk te verklaren: in menige afdeeling van het «rijke» Java is de economische toestand der inlandsche bevolking reeds sinds tal van jaren zóó *égaal-ellendig*, dat elke steen, door het toeval er in geworpen, — herhaalde mislukking van den oogst door ongedurig weêr, een epidemie onder mensch of vee, enz., — het niveau in minder dan geen tijd kan doen stijgen tot aan den rand van bitteren nood.

«Geen voorafgaande volksoploopen of vertooningen waarschuwden indertijd tegen den hongersnood in Demak. Men stond als 't ware plotseling voor het feit, dat de menschen dood langs den weg werden gevonden.»

Aldus de heer Brooshooft op blz. 39 zijner «Memorie.»

En op blz. 9:

«In Indië bedriegt de schijn wellicht nog meer dan in Europa. Het is er zoo kalm, zoo schoon! De vlakten en berghellingen zijn bedekt met het voedsel des volks, kleeden het heerlijk landschap als een bont tapijt. Zou dáár gebrek heerschen? ..... Maar een feit is het, dat de groote meerderheid der bevolking in dat heerlijk gewest [1]) gedurende 4 à 5 maanden des jaars slechts de helft krijgt van het voedsel dat zij noodig heeft.»

Is dus reeds in gewone tijden de economische toestand des volks critiek, «op het randje af», zoo kan men het den bestuursambtenaren moeilijk euvel duiden, dat zij niet dadelijk moord-en-brand schreeuwen, «hongersnood!" roepen en andere superlatieven gebruiken bij elke donkere onweersbui, die dreigt zich te ontlasten in een bandjir. Want die bui kan, — zooals reeds zoo dikwijls is gebeurd, — wegdrijven, de bandjir wegblijven, het zonnetje weêr schijnen zoo mooi als het maar kan [2]), de van alle kanten bedreigde padi een oogst geven zóó prachtig als in geen jaren is geweest. . . . . . Hoe zou zich dàn moeten houden de bestuursambtenaar, die in een oogenblik van angst, van vrees voor het lot der arme bevolking, had geroepen om hulp? Het eerst van allen gereed om met steenen naar hem te werpen zou staan de «criticus» hiervoren bedoeld; deze zou zich vroolijk over hem maken, hem in een hoofdartikel vergelijken met den held, die al z'n moed verloor bij de nadering van een canard. En dat «pikante» artikel zou weer 10 nieuwe abonnés lokken of 20 of 30. Want men houdt in de wereld van het pikante, ook al is het niet waar, en men gevoelt zich teleurgesteld, wanneer het blijkt niet waar te zijn.

Indien de bestuursambtenaren eens gingen klagen, lucht gingen geven aan ook slechts tien procent van hun gegronde grieven, ... lezers of lezeres, hoe menschlievend ge ook zijn moogt, één der eersten zoudt ge misschien wezen om uw ooren dicht te stoppen en wanhopig uit te roepen: »Scheidt nu maar uit met die jeremiades alsjeblieft, ik heb er meer dan genoeg van!»

«Eerst toen men inzag, dat de regeering dadelijk bereid was, steun te verleenen aan de nooden van het volk.» . . . . . .

Neen, zóó had men het moeten zeggen:

«*Niet zoodra* zag men in, dat de Regeering bereid was, tegemoet te komen aan de nooden der bevolking, of van alle kanten kwamen de aanvragen om hulp binnen.»

Het geloof aan het nut van vragen, ook van het allerbillijkste, allernoodigste, had men verloren; *pleit* het feitelijk niet voor de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, dat dit geloof zoo weinig aanmoediging noodig had om terug te keeren?

Wie gaarne gelooft in het goede, is zelf goed; wie gaarne gelooft in het slechte, is zelf slecht.

En ik blijf er bij: niet bij Regeering of bestuur schuilt de fout, maar bij het Nederlandsche volk. Indien de Natie het wil, verandert alles met een tooverslag, maar zonder haar vermag geen sterveling iets, geen Landvoogd, geen Minister, zelfs geen Koningin, hoe ook door de Liefde van Haar volk gedragen.

Hier is de bron van al het kwaad: niet willen door niet weten. Ziedaar mij dus opnieuw beland bij 't geen ik méér reeds aanbeval: *Verplicht onderwijs op de Nederlandsche scholen in Indische aangelegenheden.*

Daarbuiten is geen kracht te vinden.

P. F. ABELL.

Den Haag, 13 Juni 1903.

*) »*Condottierre*" is afgeleid van het italiaansche woord *condotto* (het fransche *conduire*) dat *leiden* beteekent. *Condottierres* waren de aanvoerders of leiders van huurbenden, die nu eenige ceuwen geleden, — ik meen aan het eind der middeleeuwen, — in Italië hunne diensten verkochten aan den meestbiedende van oorlogvoerende partijen.

**) *Noot der Redactie.* Wij zijn het met den schrijver volkomen eens, dat over de geheele wereld, en derhalve ook in Oost-Indië, een deel der dagbladpers de verwijten verdient, die hij ons te lezen geeft en daarom plaatsten wij zijn stuk met ingenomenheid.

Waar hij hier zegt: »zoo is het in ons Indië altijd geweest«, veroorloven wij ons echter de opmerking, dat er vroeger ook tijden waren, waarin geldgebrek niet kon worden vooropgezet als de reden, waarom noodzakelijke verbeteringen, in het belang van den toestand van land en bevolking, moesten achterwege blijven. Belangrijke sommen werden toen, als »batige saldo's, naar het moederland overgemaakt, om daar o. a. spoorwegen te bouwen.

Zoodra het Nederlandsche volk ernstig overtuigd raakt van het destijds, door onjuist inzicht, bedreven onrecht, zal het niet rusten vóór die schuld is goedgemaakt en dan zal ook het »*er is geen geld!*« verdwijnen, dat thans alle ernstige pogingen tot het verbeteren van den toestand tegenhoudt.

Wij geven den heer A gaarne toe, dat *actie*, al is het ook met gebrekkige middelen, beter is, dan simpel afwachten van 't betere, doch wij achten het tevens plicht van een ieder, die dit inziet, om steeds en bij herhaling te blijven wijzen op de groote gevaren, die men tegemoet gaat, wanneer niet op krachtiger wijze dan thans wordt ingegrepen.

1) Hier bedoelde de heer B. de res. Bagelèn.

2) Wel te verstaan onder omstandigheden, zoo droevig als de bestaande.

VERSLAG
van de Afdeeling Ned.-Indië der Vereeniging „Oost en West",
(thans onze Ned.-Indische Zustervereeniging)
over het jaar 1902.

Het Bestuur bestond bij het begin van 1902 uit:

den heer H. J. W. van Lawick van Pabst, *President.*
„ M. B. Rost van Tonningen, *Vice-Pres.*
„ Mr. J. H. Abendanon, } *Leden.*
Mejuffrouw E. van Loon, }
den heer Th. J. A. Hilgers, *Secretaris Thesaurier.*

In Juli zag Mejuffrouw E. van Loon zich genoodzaakt af te treden wegens vertrek naar Solo. In haar plaats werd gekozen de heer V. Zimmermann.

Het ledental nam gedurende het jaar 1902 gestadig toe. Alleen in de week der Juni tentoonstelling lieten zich meer dan 100 leden inschrijven.

1 Januari 1902 telde de afdeeling 89 leden, begin October 1902, toen de afdeeling veranderde in een zelfstandige vereeniging waren er reeds 241 aangesloten leden.

Omtrent de werkzaamheden kunnen wij kort zijn, daar wij uw Hoofdbestuur geregeld van alles op de hoogte hebben gehouden.

Van de gelegenheid voor repatriëerende families om verschillende informaties in te winnen, werd weinig gebruik gemaakt, niettegenstaande wij herhaaldelijk in de dagbladen op die gelegenheid wezen.

Heel wat drukte gaf de voorbereiding van onze eerste tentoonstelling in Juni. Met den zeer gewaardeerden steun van den heer E. J. Jasper, benevens enkele dames en heeren, is het ons mogelijk geweest iets tot stand te brengen, dat volgens den Redacteur van het *Bat. Nbl.* als een openbaring is geweest.

Op de tentoonstelling werd van een totaal bedrag van 5686.05 gld. gekocht of nabesteld.

De onkosten hebben hunne oorspronkelijke raming echter ver overschreden.

Doch al heeft deze eerste tentoonstelling zware offers van onze kas gevraagd, zij is daarom ook een groot succes geweest De tentoonstelling heeft velen de oogen geopend, zij heeft zoowel in de Europeesche als Inlandsche maatschappij een groote belangstelling gewekt voor het streven der vereeniging; „Oost en West"; zij heeft verscheidene inlandsche kunstenaars dankbaar gestemd, anderen hoop gegeven, dat ook hun producten met der tijd koopers zullen vinden, maar wat op dat oogenblik het voornaamste was, zij heeft de Indische regeering de overtuiging geschonken, dat met een krachtigen financieelen steun en de noodige toewijding de inlandsche kunst tot meerdere ontwikkeling kan worden gebracht.

Er was gevonden één krachtig middel om de toenemende armoede in de inlandsche maatschappij tegen te gaan. „Oost en West" had dat middel aan de hand gedaan.

Maar het Bestuur der afdeeling kon niet zelfstandig genoeg optreden, in veel zaken moest het in Nederland gevestigde hoofdbestuur gekend worden, en gedachtig aan het spreekwoord „Men moet het ijzer smeden als het heet is", werd in de algemeene vergadering gehouden den 19en Juli 1902 besloten de afd. Ned.-Indië te veranderen in de zelfstandig staande Ned.-Ind. vereeniging „Oost en West".

In dezelfde vergadering werden de statuten vastgesteld.

Bij gouvernementsbesluit d. d. 11 October 1902 No. 4 werden de statuten goedgekeurd en werd de nieuwe vereeniging onder den naam „Nederlandsch-Indische Vereeniging Oost en West" als rechtspersoon erkend.

Toen kon het Bestuur handelend optreden:

Aan de regeering werd onmiddellijk financieelen steun gevraagd voor de inrichting van een permanente tentoonstelling, tevens verkooplocaal en nog voor het einde van 1902 ontvingen wij uit 's lands kas 10000 gld. à fond perdu en 10000 gld. als renteloos voorschot.

Een circulaire aan de ingezetenen van Ned.-Indië deed het ledental ook nog aanzienlijk toenemen, zoodat wij de hoop koesteren dat onze intusschen geopende permanente tentoonstelling een krachtigen stoot zal geven aan de ontwikkeling van de Indische nijverheid en kunstnijverheid.

Het Fonds voor noodlijdenden gesticht met de gelden in Nederland bij elkaar gebracht, heeft ontegenzeggelijk zeer veel bijgedragen om het lijden in enkele streken te verzachten, terwijl vele Javaansche families, die door allerlei rampen tot den bedelstaf waren gebracht, gaandeweg weer in beteren doen zijn gekomen door de kleine voorschotten welke hun met de gelden van het Fonds konden worden verstrekt.

In het geheel werd uit Nederland ontvangen:

Van het Hoofdbestuur	*f* 15.600
Van de afdeeling Rotterdam	„ 3.650
Totaal	*f* 19.250
Successievelijk werd uitgegeven.	„ 14.766
Zoodat op 1 Januari 1903 in kas was . .	*f* 4.484

Het kapitaal is 2 pct. in giro gegeven bij de Factorij der Ned. Handelsmaatschappij, die zich ook met bijna alle geldzendingen belast heeft. De gekweekte interest was meer dan voldoende om de kosten der geldzendingen te dekken (*).

Ten slotte spreken wij nogmaals den wensch uit dat het ons moge gegeven zijn om met den steun van de Moedervereeniging krachtig te arbeiden tot bereiking van het doel, omschreven in artikel III en IV van onze statuten.

Omgekeerd verklaren wij ons gaarne bereid om de Vereeniging in Nederland te steunen voor zoover onze zwakke krachten dit gedoogen.

Namens het Bestuur der N. I. Vereeniging
„Oost en West",
J. HILGERS, *Secretaris.*

(*) De laatste zendingen in 1902 zijn geweest: den heer Glover *f* 500, den Resident van Kedoe *f* 1000, den heer Herz te Poerworedjo *f* 500. Een bijdrage à 5 gld. van den heer A. L. te 's Gravenhage, ons direct door den gever overgemaakt, werd gebruikt om noodige kleine uitgaven te bestrijden.

Economische waarde van plantaardige producten.

Toen de directeur van 's Lands-plantentuin dr. M. Treub, kort geleden in Europa was, werd door hem de vraag overwogen en met enkele belangstellenden behandeld, hoe men er toe zou kunnen geraken om

---

naakte figuurtjes omgeven en met een op den schoot of aan de borst. De glans onzer schoenen is weldra ver te zoeken en 't hooge, nog natte gras tast ook met kennelijke gevolgen onze broekspijpen aan. Er zijn pas regens gevallen en smal is 't paadje waar gras en kruid over wassen.

Het is al ver in den morgen. De zon staat blakerend en verzengend op de boomen, wier bladeren wat ineenfrommelen van al te groote koestering. Waar gij loopt en bij wijlen haast kruipt, is een veilig dak boven u, waardoor het licht speelt, dat wijd en zijd ligt uitgesprenkeld en den bodem iets doet hebben van een bekleeden vloer. Onze gids, met den polsstok in de hand, gaat ons voor op de smalle plankjes, van akker op akker, neemt ook wel eens een sprong en reikt dan glimlachend zijn volgers den langen springstok, zoo zij 't niet verkiezen een omweg te maken. 't Is hier sloot op sloot. Trekker noemt men het hier. 't Water moet weg kunnen en ook bij de boomen kunnen komen. Zoet water liefst, achter van den boschgrond en de zwampen, langs talrijke dusdanige kanaaltjes en grootere loostrenzen door de plantage geleid en bij de rivier of tegengehouden of uitgelaten, al naar de voorraad is . . . »Pas op je achterdam, jongens,« zegt de directeur tot zijn opzichters, in regentijd. »Er kan een vracht water komen en gij moet er baas van blijven.« Wij wandelen dus in een polder. Zóó slechts kan men die lage landen hanteeren. Duur werken! Ja, dat heeft men er van, als men te dicht bij de zee wil blijven. Zal men nog eens, als in Trinidad e. a plantages in de bovenlanden aanleggen? Doch ook daar zal wel dienen gerekend te worden met overmaat van droogte en overmaat van hemelwater.

Gij hoort al wandelende heel wat, alles uit den schat der ervaringen van een practisch landbouwkundige: dat zoo'n plantage 350 H. A. groot is en daarvan 140 H. A. in cultuur zijn; dat de opbrengst p. akker ($2\frac{1}{2}$ akker = 1 H. A.) gemiddeld op ± 200 K. G. kan gesteld worden; dat voor 't planten en waaien javaansche koelies beter zijn dan de meer ruwe en onverschillige Britsch-Indische; dat de groote eerste pluk nu gaat beginnen en ook de kans op een goeden tweeden pluk groot is; dat de jaren zoo verschillen, zeer rijke opgevolgd worden door zeer schrale, juist zooals met de vruchtboomen in den hollandschen boomgaard, dachten wij. En dan van die gevreesde krulloten: biegie-foetoeloetoe groote voeten loten. Er werden ons exemplaren vertoond. 't Is een wild lot, in gekrulden vorm, zooiets als de heksenbezems van onzen berk, kers of pruim. Een ware plaag voor den landbouw. Een bron reeds van ontzaglijke schade, maar die deze weldaad ten gevolge heeft dat het belang van een meer wetenschappelijke beoefening van den landbouw er sterker door wordt gevoeld.

(*Wordt vervolgd.*)

aan 's Lands-plantentuin te verbinden eene inrichting in den geest van het „Museum of Economic Botany te Calcutta."

Op voorstel van Prof. M. T. verklaarde de Minister van Koloniën zich bereid de medewerking der wetgevende macht te vragen om de instandhouding van zoodanig museum te brengen ten laste van den staat, mits de eerste inrichting, begroot op f 50000, door particulieren werd betaald. De som van f 50000 werd daarop bijeengebracht, hoofdzakelijk door Indische en tot Indië in betrekking staande handelslichamen en transportmaatschappijen en door eene commissie den Minister aangeboden; daarna door Z. E. der Staten-Generaal een wetsontwerp aangeboden, uit twee artikelen bestaande, die luiden als volgt:

Artikel 1.

„In het IIde hoofdstuk der begrooting van uitgaven van *Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1903, vastgesteld bij de wet van 31 December 1902 (*Staatsblad* no. 235), wordt tusschen de onderafdeeling 64 en 65 ingevoegd:

Onderafdeeling 64a. Stichting en installatie van een museum voor handels- en technische botanie bij 'sLands plantentuin te *Buitenzorg* f 50.000.

Artikel 2.

Aan artikel 1 der wet van 31 December 1902 (*Staatsblad* no. 236), houdende aanwijzing van de in Nederland te ontvangen middelen en inkomsten tot goedmaking van de uitgaven, begrepen in de beide hoofdstukken der begrooting van *Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1903, wordt toegevoegd:

10. Gift van f 50.000 van een aanial belangstellenden in de ontwikkeling van *Nederlandsch-Indië*, ten behoeve van de stichting en installatie van een museum voor handels- en technische botanie bij 'sLands plantentuin te *Buitenzorg*.

Men behoeft aan de Vereeniging „Oost en West" niet te vragen of zij den voorgestelden maatregel toejuicht. De Naamlooze Vennootschap „Boeatan", nog kort geleden door hare 5e commissie opgericht, beoogt behalve de bescherming van de kunstnijverheid en de huisvlijt van den inlander ook de bevordering van alle industrie; het op te richten museum zal zeker ook haar werk gemakkelijker maken.

Toch moet ons bij deze vreugdebetuiging over den stap ten goede eene opmerking van 't hart, die hare aanleiding vindt, zoowel in de door den Minister bij het ontwerp gevoegde Memorie van Toelichting, als in het elders in dit nummer voorkomende verslag onzer vroegere Bataviasche afdeeling, thans de Ned.-Indische vereeniging „Oost en West".

Sprekende van bevordering van kunstnijverheid en huisvlijt wordt dit in 't Verslag genoemd *één* der middelen om het verarmde volk vooruit te helpen, terwijl wij in de Mem. van Toel. lezen:

„Uitgaande van de alleszins juiste overweging, dat „zoo het scheppen eener instelling als de (zooeven) „bedoelde, ook in hooge mate bevorderlijk kon zijn „om voor de inlandsche bevolking nieuwe bronnen van „bestaan in het leven te roepen, waaraan zij juist „thans, bepaaldelijk op Java, zoozeer behoefte heeft . . .'

De vrees bekruipt ons nu, dat *men* er op gaat rekenen: in de eerste plaats, dat die zeer uitstekende *bij*middelen zoodanig zullen werken, dat zij dadelijke en voor goed redding brengen en tweedens, dat ze in hunne uitwerking zullen zijn van zoodanige beteekenis, dat men aan de ernstige en kostbare maatregelen, die noodig en *dringend* noodig zijn, om Java's verval te voorkomen, thans gerust minder aandacht kan schenken.

Ware dit het gevolg, dan zouden wij het ernstig betreuren, dat „Oost en West" er ooit mee begonnen is, om op de kunstnijverheid en huisvlijt van den inlander de bijzondere aandacht te vestigen en dat Prof. Treub er op heeft gewezen, hoe ook in ons Indië de inrichting van een museum der *Economische waarde van plantaardige producten* gewenscht is.

Oost-Indische berichten.

Vervolg van het rapport der pauperisme-commissie. Eene belastingvraag. Pangoengsen. Eene Chineesche school te Batavia. Jongens-weezen-inrichting te Soerabaia. De kolonie der Boeren te Lembang. Vacantie-Kolonies in West-Java.

Rapport der pauperisme-commissie (*Vervolg*).

2°. *Intellectueele opvoeding*. Ligt, met betrekking tot het voorbereidend onderricht, nog een ruim veld van bewerking open, op geen enkel gebied van het pauperisme-vraagstuk is daarentegen, vooral in de laatste jaren, door de regeering zoozeer blijk gegeven van het streven, om naar vermogen aan de bestaande behoeften te voldoen, als op dat der intellectueele opvoeding, in de beteekenis zoowel van schoolonderricht van algemeenen aard als van de verschaffing van onderwijs in bijzondere richting, van zoogenaamd *vakonderwijs*.

2. **Algemeen onderwijs.**

a. *Lager onderwijs*. b. *Middelbaar onderwijs*. Beide takken samengenomen, het lager- en middelbaar onderwijs, waren, met inbegrip der beide afdeelingen B van het gymnasium Willem III en der Koningin Wilhelminaschool, behoudens nog hetgeen overigens aan vakscholen werd besteed, de uitgaven ten laste van den Staat in het tijdvak 1872—1902 toegenomen met een bedrag van f 2.125.396, n.l. van f 681.688 in 1872, vermeerderd tot f 2.807.084 (waaronder begrepen de som van f 13.535 voor onderhoud en herstelling der middelbare scholen), derhalve, rekening houdende, ook met de subsidieering van bijzondere lagere scholen, tot eene som van bijna 3 millioen gulden in het jaar 1901.

Wat aangaat voorts het schoolbezoek, werd met uitzondering thans van de afdeelingen van vakonderwijs, op het eind van 1872 onderricht verstrekt aan 4693 europeesche leerlingen daarentegen aan niet minder dan 14653 op ult°. 1901, verdeeld over 175 inrichtingen van onderwijs tegenover slechts 72 bij het begin van meerbedoeld tijdvak.

Van laatstvermeld aantal leerlingen ontvingen 8509 kosteloos lager onderwijs.

De becijferingen verder uitstrekkend, komt men wijders tot een gemiddeld van ééne openbare lagere school op omstreeks 450 europeesche ingezetenen en eene uitgaaf voor den lande van ± f 37 à f 28 per jaar.

Geeft het bovenstaande in korte trekken een beeld van den stand van het, niet bepaaldelijk op de verkrijging van speciale kundigheden van een of ander ambt of handwerk gericht, onderwijs hier te lande op het eind van het jaar 1901, sinds dien tijd zijn op dat gebied nog verschillende maatregelen genomen of voorbereid, waarop met een enkel woord mag worden gewezen.

In de eerste plaats werd, in navolging van hetgeen bij de Koningin Wilhelminaschool te Batavia geschiedde, eene algemeene regeling vastgesteld, betreffende kostelooze toelating, met verstrekking zoo noodig van boeken en andere leermiddelen, van onvermogende jongelieden ook tot de gouvernements-instellingen van m. o., zonder onderscheid, van zeker aantal beurzen.

Ingevolge een voorstel om voorloopig, als proef, aan eenige openbare lagere scholen op belangrijke plaatsen, waar geen hoogere burgerschool bestond, een tweejarigen cursus voor meer uitgebreid lager onderwijs te verbinden, werd voorts bij de begrooting voor het jaar 1903 eene som van f 2100 aangewezen voor het openen van zoodanigen cursus, aanvankelijk alleen te Bandoeng en Djokiakarta.

Was verder de medewerking van den minister van koloniën ingeroepen, om ter voorziening in de behoefte aan voorbereidend universitair onderwijs, aan de afdeeling „hoogere burgerschool" van het gymnasium Willem III te Batavia een cursus toetevoegen, tot opleiding voor het examen, bedoeld bij art. 12 der wet op het hooger onderwijs, ook de vervulling van dat desideratum mag eerlang worden tegemoet gezien. En zoo zou nog meer genoemd kunnen worden, alles tezamen duidelijk in het licht stellend, dat op het gebied van europeesch onderwijs, met kostelooze openstelling voor onvermogenden, in elke richting een onmiskenbaar streven tot uitbreiding en verbetering valt waartenemen, waarvan vermoedelijk elke volgende begrooting getuigenis zal afleggen. Voor de intellectueele ontwikkeling van den behoeftigen Europeaan mag de regeering zeer zeker dus geen verwijt treffen, in welk opzicht dan ook men de regeering tekortkomingen moge verwijten.

Dat de richting, w. i. zij zich daarbij bewoog, niet altijd de algemeene instemming mocht ondervinden, bewijzen o. a. de in de residentie Pekalongan geleverde beschouwingen nopens de plaatselijke pauperisme-enquête. Bij den aandrang om aan het *o. l. o.* eene meer „practische richting" te geven, was echter uit 't oog verloren, dat die instellingen niet uitsluitend hebben te voorzien in de behoeften van hen, voor wie met het doorloopen van den cursus het schoolonderricht een eind neemt en dus eene gedeeltelijk meer vakkundige opleiding zeker niet ongewenscht zou wezen, doch tevens in die van andere leerlingen, welke aldaar voorbereid moeten worden, om tijdig hun weg naar hoogere instellingen van onderwijs in Indië of in Nederland te kunnen vinden en voor wie de verkrijging van eenige, geringe kennis in de eene of andere speciale richting met opoffering of inkrimping van voor hen onmisbare vakken van algemeen onderricht, nuttelooze tijdverspilling en zelfs een bezwaarlijk te herstellen nadeel zou zijn.

Ook de geuite wensch tot invoering van leer- en schoolplicht, met strafbaarstelling der nalatige ouders, zou, het meer of minder aanbevelenswaardige van zulke dwangmaatregelen op zich zelf daargelaten, in de eerste plaats eene uiteenzetting hebben vereischt van de wijze, waarop voor kinderen van onvermogende ouders — op te grooten afstand gevestigd van de school, zooals vaak het geval is, om deze dagelijks van huis uit te bezoeken, in dit bezwaar moest voorzien worden. Eene poging hiertoe vindt men in het verslag der residentie Preanger-Regentschappen, waar aanbevolen werd, vooreerst de oprichting van, door den Staat gesubsidiëerde buurtscholen, in de tweede plaats, eveneens door de particuliere liefdadigheid, die van logeerhuizen, waarin onder goed toezicht tegen een zeer gering kostgeld aan dergelijke kinderen een onderkomen zou worden verschaft.

Beide deze voorzieningen ook zonder nog, zoolang dit niet werkelijk noodig is, daaraan bepaaldelijk leerdwang te verbinden, kunnen, waar daaraan zich behoefte doet gevoelen, ongetwijfeld van groote waarde zijn en met zekerheid meent de commissie te mogen verwachten, dat de regeering daartoe uitgenoodigd, in dat geval van haar zijde het aan geldelijken steun niet zal laten ontbreken, getuige den bijstand, thans reeds aan bijzondere instellingen van onderwijs in enkele kleine plaatsen in het binnenland door haar verleend. (*Wordt vervolgd*).

***

Eene belastingvraag. In verband met hetgeen vroeger in dit blad is medegedeeld over het belasting betalen van minderjarige kinderen van indische ouders in Holland, wordt in het *Bat. Nbl.* de vraag gedaan, of die bepaling ook niet geldt voor vrouwen en kinderen, die zich voor redenen van ziekte of opvoeding der kinderen, in Holland bevinden? Zij kunnen immers ook geen eigen inkomen bezitten en moeten dan toch ook uit het inkomen van den man — *waarvoor hij reeds in Indië belasting betaalt* — onderhouden en gevoed worden? Redelijkerwijze zouden deze personen dus van belasting vrijgesteld dienen te worden.

Wie kan deze vraag beantwoorden?

***

Landkolonie voor noodlijdende inlanders Pangoengsèn. Aan het laatste verslag over April van deze kolonie ontleenen wij de mededeeling dat in deze maand aan giften zijn ontvangen:

van *N. N.* te Sampong	f 5.00
van mevr. *S.* te P.	- 10.00
van *Setrotomo* (Mevr. *v. Z.* te 's Hage)	- 10.00
opbrengst djagoeng	- 61.04

een totaal dus van f 86.04, dat, met het saldo in kas groot f 4015.25, een bedrag maakt van f 4101.29; terwijl de uitgaven f 410.79 bedroegen, waardoor op 1 Mei een saldo van f 3690,50 aanwezig was.

Door het vertrek van den administrateur Hillebrandt, die eene andere betrekking heeft aangenomen, waar hij betere vooruitzichten heeft, is de directrice, Mejufvrouw Jansz, thans zonder administrateur, zoodat thans eene onbekwame vrouw eene ontginning moet besturen, eene vrouw, die haar geheele leven slechts *voor* de schoolbanken heeft gestaan, nadat zij haar plaats *op* de schoolbanken had verlaten. Gelukkig heeft zij voor goedang en keuken eene uitstekende hulp gevonden in een europeesch meisje, dat bereid is, haar eenzaamheid in dit onherbergzaam oord te deelen.

Van het arm volkje kan echter niet veel verwacht worden; nog altijd eischen typhus en andere ziekten hun offers. Negen personen moesten in de laatste twee maanden naar hun laatste rustplaats gebracht worden en nog liggen er verscheidene bedenkelijk ziek. Eenigen zijn wonderbaar hersteld en weêr aan den arbeid, voor zooveel hun zwakke krachten het toelaten. Velen hebben uit vrees voor de heerschende ziekte de kolonie verlaten, zoodat er nu slechts 103 personen overblijven, waarvan het meerendeel kinderen. Voor het ontginnen zijn daarom menschen van buitenaf genomen, terwijl de lichtere werkzaamheden door het eigen volkje worden verricht. Als de gezondheidstoestand verbetert, komt er een nieuwe toevoer van noodlijdenden uit de armenloods te Pati.

Behalve de bovengenoemde giften, waarvoor mejuffrouw Jansz haar hartelijken dank betuigt, maakt zij nog melding van twee bezendingen tras, die zij gratis ontving van den eigenaar der Moeria-trasfabriek en van de groote welwillendheid, waarmede de resident Sijthoff en de assistent-resident Cramer haar steeds in alles hebben bijgestaan.

***

Eene Chineesche school te Batavia. Zooals vroeger reeds in dit blad is medegedeeld, bestaat er te Batavia eene school, opgericht door de vereeniging *Tiong Hoa Hioe Koan*, welke school is gevestigd in een ruim gebouw op Patekoan en eene der uitingen is van het krachtig leven der jong-chineesche partij, de partij, bij welke de keizer zich aansloot en aan welke ook gedeeltelijk de opstand der boksers wordt toegeschreven.

Deze partij vindt in China zelf de grootste tegenkanting, omdat de opheffing van het volk noodzakelijk moet leiden tot hervormingen, welke niet passen in het bestuurs-systeem. Het verzet tegen uitzuiging en onderdrukking deed deze partij geboren worden, zij wil het volk ontwikkelen en beschaven, opdat het leere zich tegen verknechting te verzetten.

De bovengenoemde vereeniging nu wordt geleid door eenige beschaafde, in Indië geboren, Chineezen, die de partij met hart en ziel aanhangen. Naast die beschaving stelt zij echter de instandhouding der zuiver Chineesche begrippen van de zedeleer en de bevordering der aaneensluiting van de in Indië geboren Chineezen.

De schrijver van het opstel, voorkomende in het *Bat. Nbl.*, waaraan dit overzicht is ontleend, heeft een bezoek aan deze school gebracht, in verband met de bekende vergadering van de groep Ned.-Indië van het algemeen Ned. verbond, waarbij onwillekeurig ter sprake kwam de wenschelijkheid om ook Chineezen het hollandsch te leeren. Hij vernam toen dat de Chineezen zelf reeds pogingen daartoe in het werk hebben gesteld, echter zonder succès.

De school telt thans 150 leerlingen, verdeeld in verschillende klassen.

Het eerste onderricht geldt het mandarijn-chineesch, het tweede het chineesche letterschrift en moeten de leerlingen het geleerde overbrengen in eenvoudig maleisch, terwijl allen in de laatste klasse les in het engelsch krijgen.

De reden, waarom er geen les in het hollandsch gegeven wordt, is alleen omdat de onderwijzers in deze taal te duur zijn, n. l. f 300 per maand, terwijl een engelsche leermeester slechts f 150 per maand krijgt. Een verzoek om hulp aan de regeering werd afgewezen en zoo komt het dat de Chineesche jeugd ter hoofdplaats eener hollandsche kolonie eenige westersche beschaving moet leeren in het engelsch. Ook het fransch zal er eerstdaags onderwezen worden.

***

Jongens-weezen-inrichting te Soerabaja.

Wij ontvingen van die inrichting het jaarverslag 1901—1902, waaruit in de eerste plaats blijkt een minutieus geldelijk beheer. In het verslagjaar hadden de uitgaven de inkomsten overtroffen, doch er was nog geen nood, want een bedrag van f 107150 was aan het einde van het verslagjaar uitgezet als hypotheek en in verschillende rentegevende papieren belegd.

Wat ons in 't Verslag vooral heeft getroffen is de moeielijkheid, die er uit blijkt om aan de jongens vóór zij het gesticht verlaten een goed emplooi te bezorgen. Met uitzondering van een tweetal, dat als boormeester bij de Dordtsche Pmij werkzaam is, verdienden de ambachtslui, meestal smeden, minder dan zij, die kantoorklerk waren geworden.

Vertegenwoordigers der inrichting in Nederland zijn de heeren E. Douwes Dekker en A. H. G. Fokker, beiden in den Haag. De laatste is secretaris-penningmeester.

***

De heer Zegers de Bijl ziet in de hulp, den Boeren te Lembang verleend, een gevaar voor de kleine landbouwplannen der afdeeling Bandoeng van den indischen bond en geeft dezen bond in ernstige overweging alle pogingen in het belang van den kleinen landbouw te staken en eerst af te wachten wat het Bandoengsche comité tot stand brengt.

Hij ontraadt voorloopig alle samenwerking met het comité, dat hun werk heeft overgenomen en als het ware gedaan heeft alsof er geen Indische bond bestond. Hoewel het voorbarig zou zijn reeds nu te willen voorspellen wat er van de kolonie te Lembang te recht zal komen, hebben wij toch goede hoop en kunnen niet genoeg aanraden eerst geduldig den tijd af te wachten om te zien welke resultaten die Boerenkolonie voor den kleinen landbouw zullen opleveren.

Zij toch is, zooals wij reeds in het vorige blad zeiden, eene voorbereiding van andere kolonies, waar dan later zeker plaats zal zijn, behalve voor minvermogende Europeanen en inlanders ook voor Indo-Europeanen, onder leiding aanvankelijk van die Boerenlandbouwers. Niet alleen toch heeft de Europeaan en inlander, maar ook de *Indo-Europeaan* aanspraak op krachtdadige hulp en steun.

Volgens de *Preangerbode* moet het met de kolonie te Lembang aanvankelijk zeer naar wensch gaan en is er voor de Boeren in een niet te ver verschiet eene toekomst geopend. De heer *van Leersum* heeft de

ADVERTENTIEN.

Vreeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Drie jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.

Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.

Twee Dames voor pianolessen.

Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek, met diploma machinistenschool, voor admin. betrekking.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Eene Dame te Leiden voor het maken van uitzetten.

Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Vier Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.

Drie Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Twee Dames zoeken plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Drie Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Eene Juffrouw voor Depôthoudster.

Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.

Drie gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Dame voor administratieve betrekking.

Drie jonge Meisjes en een jonge Weduwe om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Twee gep. off, reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Conducteur der art. O.-I., met uitstekende aanbevelingen, voor admin betrekking, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 18 Juni 1903.

kolonie bezocht en alles geregeld omtrent den veestapel, dien hij hun in vruchtgebruik heeft afgestaan.

Binnen zeer korten tijd zullen de veeboeren in staat zijn 200 flesschen zuivere melk per dag te kunnen leveren.

Door het rooien der kinabosschen komt een terrein van 50 à 60 bouws vrij, dat voor weiveld kan worden ingericht.

Verder heeft de heer *v. L.* vastgesteld, dat de Boeren koeien en jonge stieren mogen verkoopen tegen een vastgestelden prijs, waarvan zij een goed deel ontvangen. Ook zullen zij ossen mogen slachten en het vleesch verkoopen, onder voorwaarde de heer *v. L.* een zeker percentage ontvangt. Verder zijn de prachtstieren, w. o. een tentoonstellings-exemplaar, ter beschikking van veehouders, die daarvoor eene zekere som moeten betalen, welke den Boeren voor de grootste helft ten goede komt.

Zijn kudde van 14 schapen stond de heer *v. L.* ook, zonder eenige vergoeding, aan de kolonie af, terwijl van bevriende zijde nog ontvangen word eene kist thee en een picol koffie, terwijl eene dame hun flinke legkippen afstond.

Uit de Preanger-bode gelooven wij ook dat hiermede het bestaan der kolonie voor een groot gedeelte is verzekerd.

***

Zooals wij reeds vroeger mededeelden, had het bestuur der vereeniging **Vacantie-Kolonies** in West-Java het plan de vroeger geoccupeerde gebouwen van Selabatoe aantekoopen, zij heeft echter dit voornemen moeten opgeven, daar van de daartoe benoodigde som (f 10.000) slechts voor ongeveer f 2500 was ingeteekend. Met genoegen kan echter worden medegedeeld, dat het bestuur het plan tot oprichting van een permanent kindersanatorium niet zal laten varen. De vacantie-kolonies zullen dit jaar allen naar Soekaboemi worden uitgezonden, omdat deze plaats zich, blijkens de ondervinding, beter daartoe leent dan Buitenzorg.

West-Indische Berichten.

Den 12en Mei l.l. werd ook de zitting van den Kolonialen raad van Curaçao geopend. De gouverneur, Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk had in zijne openingsrede al evenmin veel goeds van het afgeloopen jaar te zeggen als zijn surinaamsche collega. „Het was en is nog treurig, maar laat ons voor de toekomst het beste hopen." Dat was zoo ongeveer de grondgedachte van beide redevoeringen, maar terwijl voor Suriname gewezen kon worden op een lichtpunt in de duisternis, iets tastbaars om zich daaraan op te werken, — de Lawaspoorweg — wordt Curaçao verblijd met een memoriepost van uitgaven ter voorziening in een der eerste behoeften van het hoofdeiland der kolonie — het water, dat er ontbreekt voor de versmachtende natuur zoowel als voor den dorstenden mensch.

De Curaçaonaars zijn blijkbaar niet verwend waar een, ter hoofdplaats der kolonie verschijnend blaadje, *de Wekker*, met genoegen het voorkomen van dien memoriepost op de, door den gouverneur aangeboden ontwerp-begrooting voor het jaar 1904 constateert. Wij moeten het met de *Amigoe di Curaçao* betreuren dat nu, nadat tengevolge van het watergebrek zooveel en zoo zwaar in de kolonie is geleden, niet door het bestuur met kracht aangedrongen wordt bij het moederland om de watervoorziening te verbeteren.

Hoogst zonderling komt ons dan ook in de memorie van toelichting op de ontwerp-begrooting voor Curaçao de motiveering van het besluit voor, om vooralsnog geen gelden voor het beoogde doel uit te trekken, *in de eerste plaats* (waarachtig het staat er) omdat ook van de zijde der „Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van landbouw, enz." pogingen in het werk gesteld worden om met steun van belanghebbenden iets op dit gebied tot stand te brengen; en van al of niet slagen van die bemoeiingen afhankelijk is de vorm waarin, en de wijze, waarop het bestuur in deze hulp zal verleenen.

Is het niet voor een kolonist, die ook wel eens verder is geweest, om uit zijn vel te springen, als hij zich met zulk een motief als met een kluitje in het riet gestuurd ziet?

Verbeelden we ons eens om bij een recent geval in patria te blijven, dat na de ramp in den Kethelpolder alle besturen bij de pakken waren gaan zitten en tot de half verdronken bewoners van het land gezegd hadden: „We verroeren geen vin, voordat jelui zelf de handen uit de mouw steekt."

In zulke oogenblikken eischt het algemeen belang, dat van overheidswege, wordt ingegrepen, om dergelijke rampen zoo mogelijk in den vervolge te voorkomen, terwijl aan het particulier initiatief wordt over gelaten om den oogenblikkelijken levensnood te lenigen. Zoo gaat het in een geordend land toe, maar in een kolonie als Curaçao blijkt dat het bestuur, ook in aangelegenheden, die het algemeen belang raken, niet anders dan in het zog van het particulier initiatief wenscht te sturen. Geheel stemmen wij dan ook in met de opmerking van de *Amigoe di Curaçao* dat het Gouvernement in dit opzicht behoort voor te gaan en niet te volgen op eene particuliere maatschappij. „Indien er proeven moeten genomen worden en eenig kapitaal gewaagd, mogen wij toch redelijk verlangen, dat het bestuur dit voor ons doen zal?" vraagt het blad, op welke vraag o. i. niet dan een bevestigend antwoord kan worden gegeven. Laat ons nog eens de hoop uitspreken, dat van hieruit het bevel aan Willemstad wordt gegeven: „Schaf water voor de bevolking van Curaçao". Het is er vroeger op het eiland in ruime mate geweest, maar door vernieling en verwaarloozing van de eertijds aangelegde dammen als anderszins, loopt het water nu in zee, de humuslaag met zich voerende en het rotsgesteente als het ware blank schurend, zoodat er ten slotte geen grashalmpje meer zal groeien en Curaçao als het nog een beetje, maar een heel beetje verder is met Sokotora, Perim en andere imitaties van de hel op aarde zou kunnen wedijveren.

Wat verder de ontwerp-begrooting voor Curaçao betreft zij opgemerkt, dat deze met een totaal van f 764.846.66 aan uitgaven en een van f 491 120.46 aan ontvangsten sluit, zoodat een rijkssubsidie zal moeten worden aangevraagd van f 273.226.20, terwijl voor het jaar 1903 een subsidie van f 290.684.99 werd toegestaan. Het gunstig verschil vindt zijn oorzaak hierin dat voor 1904 de uitgaven f 4.576.28 minder en de ontvangsten f 12.882.51 meer zijn geraamd.

Met genoegen constateeren we dat onder de nieuwe posten er een van f 5000 op de begrooting werd gebracht, om de kosten te bestrijden van een onderzoek en rapport omtrent en van maatregelen om verbeteringen te brengen in het visschersbedrijf. Moge deze post evenals het voor de, in 1904 te Willemstad te houden landbouwtentoonstelling voorgesteld subsidie ad f 1000 niet van deze begrooting worden afgevoerd. De volgende keer zullen we het nog eens over dat stuk hebben in verband met het bezoek van den heer Van Kol aan de kolonie.

***

Om nog even terug te komen op de rede, waarmee gouverneur Lely de zitting van den kolonialen raad van Suriname opende, zij het volgende aangehaald uit het door dezen op wetgevend gebied in uitzicht gesteld program:

Maatregelen in het belang der volksgezondheid zijn in overweging, en zullen, naarmate de voorbereidende arbeid vordert aan de goedkeuring der Koloniale Staten worden onderworpen.

Daartoe is in de eerste plaats noodig geacht een onderzoek te doen instellen omtrent de maatregelen die genomen moeten worden teneinde besmetting met lepra te voorkomen.

Voorts is in voorbereiding een ontwerpverordening betreffende de vaccinatie van schoolgaande kinderen.

Verder is in het belang der volksgezondheid een ontwerp gereed gemaakt tot afdoende verbetering der afwatering te Paramaribo en is onderzocht of uit den bodem drinkwater te verkrijgen is. Het verheugt den gouverneur te dezen opzichte te kunnen mededeelen, dat op een diepte van ongeveer 160 M. eene artesische laag is gevonden, welke goed drinkwater geeft.

Tot regeling der verhouding tusschen werkgevers en werknemers is eene commissie benoemd met opdracht tot onderzoek van de wenschelijkheid omtrent wijziging van bestaande en het tot stand brengen van nieuwe bepalingen in zake het arbeidscontract. De gouverneur hoopt dat de arbeid dezer commissie hem in staat zal stellen in den loop van dit zittingjaar voorstellen betreffende het arbeidscontract aan de goedkeuring der Koloniale Staten te onderwerpen.

Ter uitvoering van artikel 152 van het Regeeringsreglement zal eene verordening worden aangeboden tot regeling der uitoefening van domaniale rechten, en ter uitvoering van artikel 160 van het Reglement eene verordening tot regeling der ondersteuning van het bijzonder onderwijs en van de jaarwedden der onderwijzers bij het openbaar onderwijs.

Een teleurstelling bleef echter bij deze begrooting niet uit voor de kolonie, daar geen rekening werd gehouden met de zoo gewenschte electrische installatie ter hoofdplaats. De surinaamsche pers meent te weten dat den gouverneur van hieruit zou zijn geraden om in de tegenwoordige omstandigheden matiging te betrachten.

***

Aan de door het *Gouv. Adv. bl.* openbaar gemaakte cijfers betreffende den in- en uitvoer voor de kolonie Suriname in het afgeloopen jaar, ontleenen wij dat de totale waarde van den invoer in 1902 f 6 183 074 bedroeg. Hierin werd in hoofdzaak door de navolgende landen deelgenomen met de achter de namen gevoegde bedragen: Nederland f 3 252 047, Engeland f 773 854, Vereenigde Staten f 1 159 139, Demerara f 465 986 en Fransch Guyana f 372 137.

De totale waarde van den uitvoer in genoemd jaar bedroeg f 4 116 724, waarin o. a. Nederland, Engeland, de Vereenigde Staten en Demerara participeerden met resp. f 141,311,267,492, f 2 086 772 en f 439564.

Men ziet uit het vorenstaande welk een gewichtigen factor de Vereenigde Staten nu reeds voor Suriname uitmaken en dat zal er niet minder op worden bij een tweede directe stoomvaartverbinding door de booten van de „Navigazione Generale Italiana" die een maandelijkschen dienst tusschen Paramaribo en New-York via Trinidad en Barbados zullen onderhouden. Een leelijke concurrent voor den „Koninklijken West-Indischen Maildienst."

INGEZONDEN.

Hoe in Nederland belangstelling te wekken voor Indië.

Nederland stelt weinig belang in Indië. Vaak werd deze klacht reeds vernomen, vaak nog zal ze worden geuit.

Het is natuurlijk, dat zij, wien het wel en wee van Insulinde ter harte gaat, naar middelen uitzien om in dezen toestand verandering te brengen.

Zoolang Indië geen eigen bestuur heeft, zal het immers van de belangstelling der Nederlanders afhangen of aan de vele, ergerlijke misstanden een einde zal worden gemaakt of niet.

Waaruit komt de onverschilligheid voort?

Er is slechts één antwoord: Uit onkunde.

De heer P. F. Abell (Kol. Weekbl. van 7 Mei ll.), heeft dit blijkbaar ook zoo ingezien, vandaar dat hij ons een middel aan de hand doet, een middel dat mij (hoezeer ik ieders streven waardeer om Indië groot te maken) niet alleen niet toelacht maar mij zelfs onuitvoerbaar toeschijnt.

En waarom?

Men zou eenige vakken van het programma der H. B. S. enz. kunnen schrappen en hiervoor in de plaats stellen verplichte en uitgebreidere studie (dan tot nu toe) van Indië maar hoe zal dat gaan?

1o. geloof ik niet aan een zoo sterke reorganisatie van het onderwijs. Ik geloof niet, dat er (althans in de eerste tientallen jaren) een wet zal komen, die een grondige studie van Indië voorschrijft. Men moet het volk in Nederland niet te veel inlichten over Insulinde; anders zou het wel eens door een anderen bril kunnen gaan zien en met kracht en klem opkomen voor verbetering. Nu stoort men zich niet aan hetgeen dáár voorvalt en dat is „immers" veel beter. Koelieschandalen, eereschuld enz. enz. och ja men leest er wel eens wat van (en hoe partijdig dan nog vaak) in de Nederlandsche bladen, maar het fijne weet men er niet van en het natuurlijk gevolg is, dat men er zich dan ook niet warm voor maakt.

Maar of de Hollanders even onverschillig zouden blijven toekijken, als ze - wèl goed op de hoogte waren, zie — dit is een andere vraag en . . . ., dat is niet in 't belang van de Nederlandsche brandkasten. Neen als men van een wet verbetering verlangt, dan moet men zijn verwachtingen niet te hoog stellen.

2o. Daarbij komt dat men in Nederland niet veel op heeft met nieuwigheden.

Al die soesah! Onze grootvaders hebben het immers zoo gedaan, onze vaders ook en zouden wij dan iets nieuws invoeren? Onzin, de javaan is tevreden, men hoort immers niets van klachten?

Neen, in de Nederlandsche pers ten minste uiterst zelden.

Gaarne geef ik den heer *A.* toe, dat door een goed geleide verplichte studie belangstelling opgewekt kàn worden.

Het eenige middel echter wat volgens mij afdoende zou werken is: onvermoeide krachtige propaganda, gesteund door een degelijke pers met de noodige goedkoope prettig geschreven brochures.

Wat deze vermogen leeren ons de verschillende politieke partijen.

Men behoeft daarmee niet een proef te wagen. Dit middel is reeds lang goed bevonden en waarom zou het voor Indië te kort schieten?

In Indië ligt de pers aan banden; in Nederland niet en hier kon men dus een krachtige actie voeren om zoodoende den Nederlanders de oogen te openen. De pers moet zijn onbarmhartig in zijn kritiek, maar strikt rechtvaardig.

Van de Nederlandsche bladen (de zeer vooruitstrevende uitgezonderd) is voor Insulinde niets te verwachten.

Hun politiek is alleen gebaseerd op 't „belang" van Holland, dus vóór alles lucratief.

Als Indië maar baten afwerpt, dan is 't goed.

Uit dankbaarheid (zeker om te toonen dat men het niet geheel en al vergeet) neemt men dan stukjes op over aardbevingen, hongersnood, het aantal gesneuvelden en gewonden (dank zij het imperialisme van Nederland) maar men vermijdt angstvallig de oorzaken te vermelden.

Onze vijanden hebben *altijd* ongelijk.

De Atjineezen die toch niets anders doen, dan hetgeen de Nederlanders in den 80 jarigen oorlog deden, worden ons uitgeschilderd als een bende „sloebers".

En dan de grieven van Indië tegen Nederland? Och die zoekt men ook meestal te vergeefsch. *Die doen ook niets ter zake.*

De propaganda moet uitgaan van hen die van de Indische toestanden goed op de hoogte zijn, en het *recht* van Indië weten te plaatsen *boven* het *belang* van Holland. *Dan*, maar ook *dan* alleen is een goed en duurzaam resultaat te wachten.

U, M. d. R. dankend voor de plaatsruimte blijf ik:

Hoogachtend,
Uwdw. dr.
J. H.

Van vreemde Koloniën.

Iets voor onze tabaks- en kinaplanters. Van de hand van den heer A. Mallot, leeraar aan de hoogere handelsschool te Algiers verscheen in de *Dépêche Coloniale* een artikel, dat niet alleen de aandacht der hiervoren genoemde belangstellenden in het welzijn onzer koloniën en de daar voorkomende cultures, maar ook die der amsterdamsche kina-markt verdient.

De heer Mallot wees er dan op, dat men zich zijns inziens in de fransche koloniën niet genoeg bezig houdt met de vraag naar de mogelijkheid eener algemeene verbreiding der, voor tropische gewesten geschikte cultures. Men wijdt dikwerf te veel zijn aandacht aan eene enkele cultuur voor een bepaalde kolonie, zoodat een desbetreffende crisis voor de kolonie, die het oogenblikkelijk aangaat, op jarenlangen stilstand en zelfs achteruitgang komt te staan. Op het oogenblik schijnt, volgens dezen schrijver, de fransche koloniale en industrieele wereld geheel op te gaan in het denkbeeld eener invoering op groote schaal van de katoencultuur in West-Afrika.

Hoewel hij de dienaangaande bestaande plannen volkomen goedkeurt, meent de heer Mallot in herinnering te moeten brengen, dat Frankrijk nog andere koloniën behalve West-Afrika bezit en dat daar, naast suiker en katoen, waarschijnlijk nog andere koloniale producten met goeden uitslag zouden kunnen worden verbouwd.

De indigo, die een leelijken concurrent vindt in het, langs kunstmatigen weg verkregen duitsche surrogaat, de thee en de koffie, die een crisis van langen duur schijnen te moeten doormaken, trekken den heer Mallot niet aan. Hij acht 't best te dien opzichte een afwachtende houding aan te nemen. Des te meer voelt hij zich evenwel aangetrokken door de cultures van tabak, caoutchouc-leverende gewassen en medicinale planten.

„Wat is er, vraagt de heer Mallot, terechtgekomen van de proeven om op Martinique tabak te planten en welke resultaten heeft men daarmee in Indo-China en op Reunion bereikt? Terwijl de west-indische eilanden, die ten tijde van Columbus den, door de Indianen gerookten tabak opbrachten, deze loonende cultuur hebben laten varen, heeft deze zich in den oost-indischen archipel tot een hoogen graad van volmaaktheid opgewerkt en konden Java en Sumatra thans, dank zij een gelukkige keuze der terreinen, aan de fransche regie de, het meest op prijs gestelde bladen voor hare sigaren leveren tot hoogeren prijs, dan dien welke voor het beste op Havanna geteelde product wordt besteed, terwijl de productie in die gewesten zulk een hooge vlucht heeft genomen, dat deze laatste uit het oogpunt van den tabaksuitvoer met een jaarlijksch totaal van omstreeks 100 millioen franken onmiddellijk na de Vereenigde Staten de tweede plaats innemen."

De heer Mallot vindt in de, door onze indische planters verkregen resultaten aanleiding om zijne landgenooten aan te sporen het nu ook eens met de tabakscultuur te beproeven. Zooals echter uit het vorenstaande reeds valt af te leiden, heeft men in de fransche koloniën niet stil gezeten, maar moest b. v. in het *Feuille des Renseignements* van het Office Colonial worden erkend, dat men in Indo-China, trots voorlichting van gewezen Deli-planters, geen goede uitkomsten had kunnen verkrijgen. Deli zal, dank zij de eigenaardige gesteldheid van zijn bodem, niet zoo licht worden onttroond. Toch meenen wij, dat het geen kwaad kan te weten, dat men elders nog niet de hoop blijkt te hebben opgegeven om aan Deli, ons tabaksland bij uitnemendheid den loef af te steken.

Zooals gezegd is, verwacht de heer Mallot voor de fransche koloniën ook heil van de cultuur van caoutchouc leverende gewassen, waarbij hij niet kon nalaten er op te wijzen, dat het een vreemdeling, een Duitscher, de heer Schlechter moest wezen, die op Nieuw-Caledonië het veelvuldig voorkomen eener boomsoort ontdekte, waarvan de bladeren een *latex*, van naar 't schijnt goede hoedanigheid opleveren.

Meer nog echter dan de beide, hiervoren aanbevolen cultures komt, naar het inzicht van den schrijver, de teelt der medicinale gewassen in aanmerking om ernstig ter hand te worden genomen. Van de, aan de plantenwereld ontleende medicinale producten zijn het opium en de kinine die, welker verbruik steeds toenemende is.

Wat de kinine betreft, merkt de heer Mallot op, dat bijna de geheele benoodigde hoeveelheid die Frankrijk, als een der grootste verbruikers van dit artikel betrekt uit Nederlandsch-Indië afkomstig is.

Het is ons altijd voorgekomen, schrijft hij, dat de kina-cultuur, die zoo uitstekend op Java en op Ceylon slaagde, in meer dan eene fransche kolonie, zooals Indo-China, Nieuw-Caledonië, enkele streken van West-Afrika, Guyana, maar inzonderheid op Madagaskar, met kans op goeden uitslag zou kunnen worden beproefd. Wij meenen, dat men wellicht te Marseille een nationale markt zou kunnen scheppen, die ons onafhankelijk zou maken van de amsterdamsche markt.

De heer Mallot hoopt verder, dat men het te verkrijgen fransche product in Duitschland ook zou kunnen plaatsen en spoort zijne landslieden ten slotte nog eens aan, om daar, waar men in Frankrijk zoo dikwerf het profijt van zijne ontdekkingen en van zijn werken aan anderen overliet, nu ook eens voordeel te trekken uit de elders opgedane ondervinding.

Men late het zich, ten onzent, gezegd zijn.

***

De Katoen-cultuur in Afrika. De pogingen der „British Cotton Growing Association" om deze cultuur in Engelsch West-Afrika in te voeren of te bevorderen, beginnen reeds vruchten te dragen.

In Zuid-Nigeria gaan het bestuur en de inlandsche hoofden hand aan hand bij de beplanting met katoen van uitgestrekte, hun toebehoorende terreinen. Een der, door genoemde vereeniging uitgezonden experts, de heer Shelby Neely schreef uit Sierra Leone dat van de 140 dorpen, die hij bezocht, 135 zich aan de katoen-cultuur wijdden. Eenige, daar gelezen monsters werden door hem bevonden van goede hoedanigheid te zijn. In Lagos worden op uitgebreide schaal proeven genomen en de, daar aanwezige expert, professor Hoffman, verklaarde in een schrijven aan de *West African Mail*, dat West-Afrika in weinige jaren eene eerste plaats in de rij der katoen-produceerende landen zou kunnen innemen indien men slechts kon besluiten om een aantal neger-arbeiders van de katoenplantages in de zuidelijke staten der Noord-Amerikaansche Unie naar West-Afrika te lokken.

Zooals bekend, is Egypte een der voornaamste katoenproduceerende landen en heeft dit land o. a. ook aan deze omstandigheid de bijzondere belangstelling van Engeland te danken, die zich ook over den Soedan uitstrekt, waar nu volgens verklaring van een ingenieur, die onlangs van daar in Engeland terugkeerde, ongeveer 15 millioen acres grond wachten om met katoen te worden beplant, wat evenwel niet zal kunnen geschieden voordat, door den aanleg van een spoorweg tusschen Berber en Soeakim, een afstand van ongeveer 386 kilometers, het vervoer van het product op billijken grondslag verzekerd is.

Onafgebroken houdt de toezending van amerikaansche en egyptische katoenzaden naar de engelsche koloniën ter Westkust van Afrika aan. Een poging van engelsche zijde om de cultuur van katoen ook in Liberia ingang te doen vinden faalde eenigszins. De president dier republiek richtte een circulaire tot zijn volk om kennis te geven, dat voor elk en een iegelijk, die zich aan die cultuur wilde wijden, katoenzaden werden beschikbaar gesteld. De Liberianen lieten hun president, Gibson, kalmpjes met bijna het heele engelsche factuurtje zitten. Ze hadden niet den minsten lust om zich met die nieuwigheid in te laten.

En elders is men er over uit, dat de negers zich zoo voor de katoen interesseeren. Dat komt dan zeker door den heilzamen invloed der dikwijls met hoogen druk werkende, europeesche beschaving.

Van uit de kolonie Togo zijn in den loop van het budgetjaar 1901—1902 reeds 108000 engelsche ponden katoen naar Bremen verscheept, waar het product door experts werd onderzocht en goed bevonden.

Bovendien hebben de Duitschers een deskundige naar de Vereenigde Staten gezonden om daar den boer de kunst af te zien en een aantal neger-werklieden van de katoenplantages aldaar aan te nemen, met bestemming naar Oost-Afrika.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Indisch Militair Tijdschrift 1903 no. 5.

Ch. Kriès: De wenschelijkheid om den tegenwoordigen bergvuurmond te vervangen door het snelvuurkanon van 3,7 cM. — L. van Vuuren: De schietopleiding der infanterie in de Indische Krijgskundige Vereeniging (met plaat.) — W. A. Blits: Beschouwingen naar aanleiding van „Het berggeschut der toekomst" enz. — v. d. B.: Wat leert ons de Zuid-Afrikaansche oorlog? VI. — J. U van Loon: Te zware kost. — De rechtspleging bij de landmacht en de getuigenverhooren. — S.: Wenken voor den strijd tegen den inlandschen vijand. — C. Dumont: Wijziging van tarief 24. — Dez: Vereenvoudiging van Compagniesadministratie. — Enz.

Teysmannia. Jaarg. 1903, afl. 5.

H. J. Wigman: Huis en erf (vervolg). — J. van Breda de Haan: Drijfrijst. — Dez: Waarom de teelt van Carolinarijst in Britsch-Indië weinig ingang vond. — C. de Savornin Lohman: Duurzaamheid van bataten. — W. R. Tromp de Haas: Nogmaals Carolina-padi. — Dez: Boekbeschouwing: Le quinquina, par E. Prudhomme. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Korte berichten uit 's Lands Plantentuin, enz.

Tijdspiegel. Juni 1803.

T. J. Bezemer. Van vrijen en trouwen in den Indischen Archipel. (Vervolg).

De Indische Mercuur. 16 Juni 1903. No. 24.

F. Fokkens: De koffiecultuur op Java en het streven naar eene vrije ontwikkeling dezer cultuur (Voordracht). (Slot). — Vergadering van importeurs van Kinabast. — De intrekking van de Suikerwets-voorstellen. — Verslag van het wortelrot-onderzoek. — Iets over de voedingswaarde van Suiker. — Ontginning van alluviale terreinen op Borneo. — Koloniaal Museum (vervolg). — Wijd uiteenplanten van Suikerriet. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	19 Juni	3 Juli	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	26 „	10 Juli	11.30 's av.
Genua, Nederland,	30 „	14 „	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	23 Juni	7 Juli	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	27 „	11 Juli	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	19 „	3 Juli	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	22 „	6 „	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Juli	8 Aug.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	30 Juni	14 Juli	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	23 „	7 „	11,30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

ADVERTENTIËN.

En gros. **En détail.**

Hoofd-Depôt
(voor 's-Gravenhage)
van af
15 October 1884
van het **ECHTE**
Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
uit de Fabriek der Heeren
Wilh. Benger Söhne,
Stuttgart,
tot de laagste prijzen
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

A. Vahle & Co.

DEN HAAG, Hoogstraat No. 14
— Telephoon 1218 —
ROTTERDAM, Hoogstraat 340.
— Telephoon 2937. —

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
IJskannen, IJslepeltjes en Schepjes
IJs- en Koelemmers.
Sambal-Schotels.
DEKSELS voor GLAZEN.
$5^1/_2$, $6^1/_2$, $7^1/_2$ en $8^1/_2$ cM. middellijn.
VINGERKOMMETJES.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZOON,

Tailleurs,
VEENESTRAAT 39,
La Haye.

Maison recommandée pour costumes „Genre Tailleur" pour Dames.

Corsmit Brossois & C°.
Meubelfabrikant
DEN HAAG.

Compleete Meubileering,
benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand ƒ 15.—
» Bovenhuis » » 20.—
» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.
Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor.
'S-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.

A. N. BORSBOOM
COIFFEUR,
Heerengracht 50a bij de Princessegracht
DEN HAAG.
De Salons zijn des Zondags tot 6 uur geopend.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81. Telephoon No. 240. 's-Hage.

Inrichting voor COMPLETE MEUBILEERINGEN, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

Gemeubileerde Huizen te Huur,
waarbij:
Huizen met 10 Kamers à ƒ 100 per maand.
Benedenhuizen ad » 45 per maand.
Bovenhuizen ad » 60 per maand.
Geheele Inrichtingen steeds voorradig.

GORDIJNEN. **TAPIJTEN.**

Bij eene beschaafde, degelijke familie P. G. te Amsterdam (ruime woning in een gezond kwartier) wordt

KOST en INWONING

geboden aan een paar meisjes of jongens.

Pensionprijs ƒ 900.— per jaar.

Inlichtingen te bekomen bij:
Den WelEd. Heer J. G. JOAKIM, Soerabaia.
Mevr. MEIHUYZEN—KOOLEMANS BEIJNEN, Buitenzorg
en Mevr. VAN ZUYLEN—TROMP, Heerengracht 7a, den Haag.
Franco brieven onder letter ***B*** aan „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" Haagpoort 4, Den Haag.

C. L. Arbeiter,

Spuistraat 63. Den Haag.
HOFBONTWERKER.

Grootste sorteering van uitsluitend I^a^ Pelterijen.
Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.
Opzetten van Vogels en Zoogdieren.
Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.
Agent voor den Haag en omstreken, de Heer
A. DE SWERT. **Schenkweg 216**

Bekroond met Gouden en Zilveren Medailles.

Spiegel- en Lijstenfabriek, Kunsthandel
VAN
P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN,
HOFLEVERANCIERS — DEN HAAG.
Fabriek en Kantoor: **NIEUWE HAVEN 140—141.**
Telephoon Interc. N°. 1059.
Filiaal: **PIET HEINSTRAAT 81.**

Uitgebreide keuze geëncadreerde Gravures, Platen en Foto's. Spiegels, Portretlijsten en Morastandaards. Encadrementen voor Schilderstukken, Gravures, platen, Fotographiën enz. Ververgulden en repareeren van Spiegels en Schilderijlijsten. Schoonmaken van Gravures, enz. Mora's op iedere maat leverbaar. Export naar Oost- en West-Indië.

---

van Soest en van der Weijde

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging . . . . 3 pct.
Voor 1 maand . . . . $3^1/_4$ „
„ 3 maanden . . . . $3^1/_2$ „

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

CHRIST^N^. ALKA, voorheen ALKA en WECKESSER,
Paviljoensgracht 21a. **'s Gravenhage.**
Fabriek van alle soorten Koperen en Houten Blaasinstrumenten.

Vlugge bediening. **Soliede artikelen.**

Leverancier zoowel Binnen- als Buitenlandsch voor HARMONIE-, FANFARE- en STRIJKORCHESTEN.

Specialiteit in
Saxophons, Obo's, Engelsche Hoorns, Fagotten, Bas-Clarinetten, Böhm-Clarinetten en Böhm-fluiten.
enz. enz.
Clarinetten van hout en caoutchouc.
Scherp concurreerende prijzen.

Groote Magazijnen van alle op dat gebied behoorende Artikelen.
Guitares, Citers, Banjo's, Harmonica's, enz.
Ook alle daarbij behoorende Artikelen.
Goedkoopste adres voor
Reparatie aan alle Muziekinstrumenten.
Prijscourant op aanvraag gratis.

Wed. E. VAN FOREEST-NIX,
WEIMARSTRAAT 37, DEN HAAG.
In Verbandstoffen, Verplegings-Artikelen,
Drogerijen, Chemicaliën.
VERF IN BUSSEN enz.
Centraal Drogist WEIMAR.

Geopend
een naar de eischen des tijds net ingerichte
BANKETBAKKERIJ.
REINKENSTRAAT 106 (Duinoord), DEN HAAG.
A. J. J. Oppelaar.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

WILH. E. JANSEN J^R^.
MAGAZIJN VAN
ECHTE RIETEN KOFFERS, REIS-ARTIKELEN,
Fijne Lederwaren.
ZEESTRAAT 14. — DEN HAAG.

Abonneert U op de
Bintang Hindia.
Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.
Abonnementsprijs ƒ 3.— per jaar bij vooruitbetaling.
Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.
DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.
De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG",
HAAGPOORT 4.
Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

VERMEULEN's Fotografisch Atelier,
Toussaintkade 11, 's-Gravenhage,
is de meest gunstig bekende inrichting
VOOR
Moderne Fotografie.
Vlugge en artistieke afwerking.
Zéér billijke prijzen.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
wordt op aanvrage **gratis** toegezonden.
Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

SIEGEL-PIANINO.

„Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandsche autoriteiten, Musici en Technici."
HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,
EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van Muziek-Instrumenten,
voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

Importeur van Indische ingrediënten voor de rijsttafel.
Speciale afdeeling voedings-artikelen als:
Shredded Wheat (nieuw tarwe brood).
Vitos-Force-Hornbij & Quakers Havermout. Kasseler Haver-Cacao.
Eikel-Cacao (Dr. Vinkhuijzen).
Mutase Bisquits - Revalenta Racahout. etc. etc.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.